

- орієнтуванні спортсмена у поставленому завданні;
- у використанні можливості спілкування для уточнення завдання та намічення шляхів його вирішення;
- виправленні помилковості дій при подоланні труднощів і перешкод;
- формування самостійності під час виконання завдання та надання дозованої індивідуальної допомоги;
- співставлення результатів діяльності із вимогами завдання.

Найбільш популярними видами спорту у спортсменів із вадами розумового розвитку є легка атлетика, плавання, теніс. Спортсмени із вадами розумового розвитку беруть участь у спортивних змаганнях різних рівнів. Однак, визнаним пріоритетним напрямом розвитку фізичної культури і спорту інвалідів із вадами інтелекту на сьогодні вважається адаптивна фізична культура, що передбачає організацію рухової активності, проведення масових і видовищних спортивних-оздоровчих заходів, що покликані привернути увагу громадськості до проблем інвалідів, забезпечити особистісну самореалізацію осіб із вадами розумового та фізичного розвитку, підвищити якість їхнього життя [7-10].

Принагідно передбачити, що ефективність виправлення недоліків розвитку розумово відсталих спортсменів буде залежати від правильної постановки всього навчально-тренувального процесу та від застосування специфічних прийомів тренування.

ВИСНОВКИ. Можливість корекційного впливу на емоційно-вольову сферу підлітків із вадами розумового розвитку у процесі спортивної діяльності обґрунтована тим, що емоційно-вольова сфера формується у процесі активної діяльності і залежить від сформованості мотивів, стійкості мети, здатності долати труднощі об'єктивного і суб'єктивного характеру. Найбільш вмотивованим видом діяльності є спортивна діяльність, що характеризується постійним дотриманням спортивного режиму, систематичним обов'язковим виконанням тренувальних завдань, введення у навчально-тренувальний процес додаткових перешкод, подолання яких потребує від спортсменів мобілізації і прояву вольових зусиль та емоційної стійкості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н.Л. Характеристика педагогічних прийомів виховання наполегливості спортсменів із вадами розумового розвитку в процесі емоційно-вольової підготовки / Н.Л. Бабич // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – №12. – С. 16-23.
2. Бойко Г.М. Діагностика несприятливих психічних станів та їх корекція у спортсменів із порушеннями психофізичного розвитку / Бойко Г.М., Бабич Н.Л. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми: СДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. – №2 (36). – С. 3-14.
3. Выготский Л. С. Проблема умственной отсталости / Л. С. Выготский. – М.: Просвещение, 1983. –Т.5. – 180 с.
4. Виноградова А. Д. Практикум по психологии умственно-отсталого ребенка / А. Д. Виноградова. – М. : Просвещение, 1998. – 145 с.
5. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з обмеженими розумовими можливостями : автореф. дис. д-ра психол. наук : спец. 19.00.08 „Спеціальна психологія” / О. П. Хохліна. – К., 2000. – 41 с.
6. [Galyna Boiko](#), [Natalia Babych](#). Characteristics of motivational patterns for sporting activity of swimmers with psychophysical disorders. [Sport Sciences for Health](#), 2014, Vol. 10., Issue 3, P. 237-246.
7. Fernhall B., Pitetti K.H. Leg strength related to endurance run performance in children and adolescents with mental retardation. *Pediatr Exerc Sci*, 2000, 12: 324-333.
8. Grégory Ninot, Christophe Maïano [Long-term effects of athletics meet on the perceived competence of individuals with intellectual disabilities](#). *Research in Developmental Disabilities*, Volume 28, Issue 2, March-April 2007, p. 176-186.
9. [Ilker Yilmaz](#) , [Nevin Ergu](#) , [Ferman Konukman](#) , [Bulent Agbuğa](#) , [Erdal Zorba](#) , [Zafer Cimen](#) The Effects of Water Exercises and Swimming on Physical Fitness of Children with Mental Retardation. [Journal of Human Kinetics](#). 2009 (21) p. 105-111.
10. Yilmaz I., Ergun N., Baltacı G. Mental Retarde Bireylerde Yüzme ve Bu Sporun Fiziksel Uygunluk Düzeyine Etkileri (The effects of swimming on physical fitness of mentally retarded populations) *Özürlü çocuklar Rehabilitasyonu ve Egitimi Sempozyumu Kitabı*. Ankara: Turkey: 1993. pp. 57-61.

УДК 387.147:[615.825:796]

О.В. Базильчук
Хмельницький національний університет

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО РОБОТИ З ВІДНОВЛЕННЯ ЗДОРОВ'Я СПОРТСМЕНІВ

У статті зазначається, що підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах є цілеспрямованим, організованим, динамічним процесом, інноваційним за своїм характером та адаптованим до умов майбутньої професійної діяльності. Готовність майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів є однією з цілей вищої фізкультурної освіти, що детермінується професійними, суспільно-громадськими та особистісними потребами, а також потребами теорії та методики професійної освіти. До структурних компонентів готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, які формуються у процесі навчання у вищому навчальному закладі, автором віднесено: мотиваційний, науково-теоретичний, процесуальний та особистісний.

Ключові слова: готовність, структурні компоненти готовності, майбутні фахівці з фізичної реабілітації, робота,

відновлення здоров'я, спортсмени.

Базильчук О. В. Структура готовності майбутніх фахівців до фізичної реабілітації к работе по восстановлению здоровья спортсменов.

В статье отмечается, что подготовка будущих специалистов по физической реабилитации в высших учебных заведениях является целеустремленным, организованным, динамическим процессом, инновационным за своим характером и адаптированным к условиям будущей профессиональной деятельности. Готовность будущего специалиста по физической реабилитации к работе по восстановлению здоровья спортсменов является одной из целей высшего физкультурного образования, которое детерминировано профессиональными, социально-общественными и личностными потребностями, а также потребностями теории и методики профессионального образования. К структурным компонентам готовности будущих специалистов по физической реабилитации, которые формируются в процессе учебы в высшем учебном заведении, автором отнесено: мотивационный, научно-теоретический, процессуальный и личностный.

Ключевые слова: готовность, структурные компоненты готовности, будущие специалисты по физической реабилитации, работа, восстановление здоровья, спортсмены.

Bazyl'chuk O.V. The Structure of Readiness of Future Specialists in Physical Rehabilitation to Health Recreation of Athletes

The author notes, that the training of future specialists in physical rehabilitation in higher educational establishments is task-oriented, organized dynamic process innovative and adapted to the conditions of future professional activity.

The formation of readiness of future specialists in physical rehabilitation in higher educational establishments is defined by the unity of external and internal, objective and subjective factors that impact professional growth of specialists in physical rehabilitation. At the same time, the process of formation functions as the system-formation objective factor; the potential ability of students to work in the sphere of athletes' health recreation, as one of the types of creative activity, as well as their value attitude towards rehabilitation activity, functions as subjective factors.

The author points out the following structural components of readiness of future specialists in physical rehabilitation, which are formed in the process of studying in a higher educational establishment: motivational, scientific-theoretical, procedural, and personal. While characterizing structural components of readiness of future specialists in physical rehabilitation to health recreation of athletes, it has been noted, that motivational component of readiness envisages professional orientation, realization of professional goals, value orientations, principles of implementation of rehabilitation activities for health recreation of athletes and constitutes the basis for the realization of its other structural components.

Scientific-theoretical component of readiness is characterized by cognitive processes and is defined by the volume of professional-oriented knowledge. Procedural component is characterized by the availability of professional-oriented knowledge and skills in implementation of rehabilitation activities for health recreation of athletes. Personal component reflects the availability of professionally important skills and qualities that allow specialists in physical rehabilitation to conduct necessary rehabilitation activities in future, aimed at health recreation of athletes.

Key words: readiness, structural components of readiness, future specialists in physical rehabilitation, work, health recreation, athletes.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень та публікацій.

Важлива роль у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Україні сьогодні належить вищій фізкультурній освіті. Питання, пов'язані з професійною підготовкою майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах розглядають вітчизняні (Н. О. Белікова [2], Л. П. Суценок [6] та ін.) та зарубіжні (J. Gotlib [7], C. Justice [8] та ін.) науковці.

Рівень професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів забезпечується рівнем сформованості їх готовності до цієї діяльності. Тому актуальним є визначення структури готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів.

Мета статті полягає у характеристиці структури готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Загальні вимоги до якостей випускників вищих навчальних закладів реалізуються на основі системи набутих знань, умінь та навичок, необхідних для: здійснення виробничих функцій; вирішення завдань професійної і соціальної діяльності; розв'язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов; забезпечення здатності випускника здійснювати професійну діяльність на первинних посадах одразу після закінчення вищої школи.

Розглянемо сутність понять «готовність».

Дослідники виділяють загальну, довготривалу, завчасну, фіксовану потенційну готовність та психологічну, короткочасну або актуальну готовність. Першу науковці розглядають як характеристику особистості, стійку систему загальних і спеціальних здібностей. У її структурі виокремлюють позитивне ставлення до діяльності, професійно важливі риси характеру, знання, вміння, навички та досвід, які необхідні для успішної діяльності у різних ситуаціях, важливі особливості сприйняття, уяви, мислення, емоційних і вольових процесів.

Психологічна, короткочасна або актуальна готовність розглядається як установка на працю, стан відповідної мобілізованості всіх психологічних і психофізіологічних систем людини, динамічний цілісний стан особистості, внутрішню налаштованість на певну поведінку та готовність до постійного самовдосконалення. Така готовність є наслідком актуалізації підготовленості, визначає ситуативну продуктивність мислення, уяви, пам'яті тощо.

Результативність системи підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації визначається: науковими знаннями про сутність, закономірності, особливості, принципи, мету, завдання і зміст роботи з відновлення здоров'я спортсменів і технологіями її здійснення. Основним показником результативності є професійна, психологічна й особистісна готовність майбутнього фахівця з фізичної реабілітації роботи з відновлення здоров'я спортсменів (рис. 1).

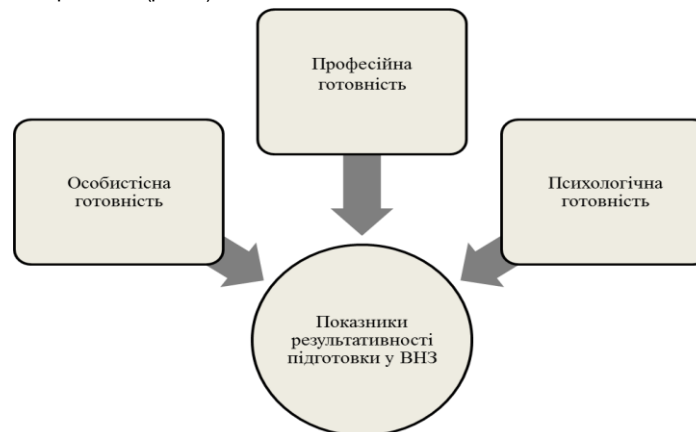

Рис. 1. Основні показники результативності підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації роботи з відновлення здоров'я спортсменів

Поряд з поняттям «готовність» у науковому обігу застосовується поняття «готовність до професійної діяльності». Аналіз довідкової літератури показав, що готовність до професійної діяльності визначається як: «1) інтегральне особистісне утворення, що включає стійке прагнення до праці в цій галузі, наявність адекватних знань, умінь та навичок, а також комплекс індивідуально-типологічних і соціально-психологічних особливостей, які зумовлюють високу ефективність професійного функціонування в цій галузі; 2) цілеспрямоване вираження особистості, а саме – її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, уміння, навички, установки тощо» [4].

До готовності як стійкої характеристики особистості, О. А. Атамась відносить: «а) позитивне ставлення до того або іншого виду діяльності; б) риси характеру, мотиви, адекватні вимогам діяльності; в) необхідні знання, вміння та навички, стійкі процеси сприйняття, увага, мислення, емоційні та вольові прояви» [1, с. 20].

Чинники, що обумовлюють і визначають формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів, поділяються на зовнішні, не залежні від особистості майбутнього фахівця з фізичної реабілітації, залежні від неї. При цьому внутрішні чинники вступають у взаємодію із зовнішніми чинниками. До зовнішніх чинників відносимо: 1) глобалізацію геополітичних суперечностей, наростаючих перед людством у ХХІ столітті, жодне з яких не може бути вирішене без залучення фахівця з фізичної реабілітації до науки і методів використання її досягнень; 2) специфіку економічних і культурних змін в українському суспільстві, що перетворюють наукові дослідження на стратегічний потенціал, який керує розвитком суспільства і диктує відповідні вимоги до Державних освітніх стандартів; 3) технологізацію освітніх процесів, яка вимагає сформованості у фахівців з фізичної реабілітації готовності до роботи з відновлення здоров'я спортсменів. До внутрішніх чинників відносимо: 1) потенційну здатність фахівців з фізичної реабілітації до творчої діяльності, одним з видів якої є реабілітаційна діяльність; 2) перетворення знань про роботу з відновлення здоров'я спортсменів в особистісний компонент особистості майбутнього фахівця з фізичної реабілітації, який дозволяє адаптовано здійснювати складні моделі реабілітаційної діяльності; 3) поява у студента – майбутнього фахівця з фізичної реабілітації у процесі професійного становлення нових особових сенсів, що виражаються в різних формах позитивного ставлення до відновлення здоров'я спортсменів, в зміні цінностей, позицій, потреб, інтересів, мотивів, емоцій і почуттів, що відчуються майбутнім фахівцем з фізичної реабілітації.

Розглядаючи готовність як одне ціле, М. І. Дьяченко та Л.А. Кандибович визначають такі компоненти її структури: 1) мотиваційний (потреба в успішному виконанні завдання, інтерес до діяльності, прагнення досягти успіху); 2) пізнавальний (розуміння обов'язків, задачі, оцінка її значення, знання засобів досягнення цілі); 3) емоційний (почуття відповідальності, упевненість в успіху); 4) вольовий (управління собою і мобілізація сил, зосередженість на завданні, абстрагування від заважаючих впливів, подолання сумнівів і страху); 5) оцінний (самооцінка своєї підготовленості і відповідність процесу вирішення професійних завдань оптимальним зразком) [4, с. 51].

У визначенні структури професійної готовності К. М. Дурай-Новакова, вирізняє в ній схожих за тлумаченням п'ять компонентів, а саме: 1) мотиваційний (професійно значущі потреби, інтереси і мотиви діяльності); 2) орієнтаційно-пізнавальний (знання і уявлення про зміст професії, вимоги професійних ролей, способи вирішення професійних завдань); 3) емоційно-вольовий (почуття відповідальності за результат діяльності, самоконтроль, вміння управляти діями, з яких складається виконання професійних обов'язків); 4) операційно-діяльнісний (мобілізація і актуалізація професійних знань, вмінь, навичок і професійно значущих властивостей особистості; адаптація до вимог професійних ролей і до умов професійної діяльності); 5) установочно-поведінковий (налаштованість на добросовісну роботу) [3, с. 67].

У структурі готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів виділяємо чотири структурні компоненти: мотиваційний компонент (оволодіння цілісним змістом діяльності шляхом формування перспективних, внутрішньомотивованих ліній, дій, соціальних установок, інтересів, потреб і мотивів);

науково-теоретичний компонент готовності (знання) представлений через тезаурус педагогічного дослідження, тобто систему нових понять про нього, яким повинен оволодіти майбутній фахівець з фізичної реабілітації; процесуальний компонент (синтез професійних умінь і навичок); особистісний компонент (система професійно значущих якостей) (рис. 2).

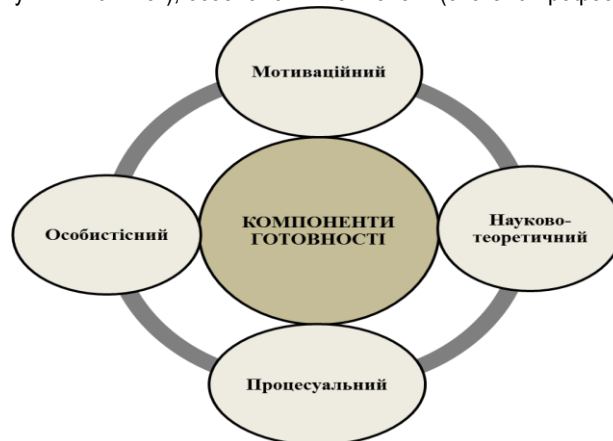

Рис. 2. Структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до відновлення здоров'я спортсменів

Характеризуючи структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів визначаємо, що мотиваційний компонент готовності передбачає професійну спрямованість, усвідомлення своїх професійних цілей, ціннісних орієнтацій, принципів щодо впровадження реабілітаційних заходів для відновлення здоров'я спортсменів та складає основу для реалізації інших її структурних компонентів. Науково-теоретичний компонент готовності характеризується пізнавальними процесами і визначається обсягом професійно зорієнтованих знань. Процесуальний компонент характеризується наявністю професійно зорієнтованих умінь та навичок щодо впровадження оздоровчих заходів для відновлення здоров'я спортсменів. Особистісний компонент відображає наявність професійно значущих здібностей і якостей, які дозволяють фахівцям з фізичної реабілітації у майбутньому проводити необхідні оздоровчі заходи, спрямовані на відновлення здоров'я спортсменів.

ВИСНОВКИ. Формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах визначається єдністю зовнішніх і внутрішніх, об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на професійне становлення фахівців з фізичної реабілітації, при цьому як системоутворювальний об'єктивний чинник виступає процес формування, як суб'єктивні чинники – потенційна здатність студентів до роботи з відновлення здоров'я спортсменів як одному з видів творчої діяльності, а також їх ціннісне ставлення до реабілітаційної діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виявленні та теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи з відновлення здоров'я спортсменів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атамась О. А. Сучасний погляд на особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу / О. А. Атамась // Наукові записки : [збірник наукових статей] (Серія педагогічні та історичні науки) / М-во освіти і науки, молоді і спорту України; Нац. пед. Ун-т імені М.П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Випуск 3К2 (57). – С. 19-21.
2. Белікова Н. О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика: монографія / Наталія Олександрівна Белікова. – К.: ТОВ «Козарі», 2012. – 584 с.
3. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : автореф. дисс. на соискание науч. степ. доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / К. М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 32с.
4. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
5. Словник психолого-педагогічних понять і термінів // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/psychology/1270>
6. Суценок Л. П. Особливості формування здібностей майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в умовах сучасної парадигми вищої фізкультурної освіти / Л. П. Суценок // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт» збірник наукових праць / За ред. Г. М. Арзютова. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Випуск 3К1 (56) 15. – С. 347-350.
7. Gotlib J., Białoszewski D., Cabak A., Barczyk K., Bauer A., Joanna Grzegorzczuk. Wspriyatje fizjoterapia fachu studentow pierwszy roku polskich uniwersytetow rynych ohwiatowych orientacji. – 2009. –Volume 9, Number 3 // <http://www.fizjoterapiapolska.pl/abstracted.php>
8. Justice C., Rice J., Warry, W., & Laurie, I. Taking inquiry makes a difference – a comparative analysis of student learning. Journal of Excellence in College Teaching, 2007. 18(1), pp. 57-77.